

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด ในนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

สรวิชญ์ เหล่าดรุณ พย.ม.*
จิณห์จุฑา ชัยเสนา ดาลลาส PhD ***
ภรภัทร เฮงอุดมทรัพย์ PhD***

บทคัดย่อ

ยาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติและเป็นภัยคุกคามต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชน ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อผู้เสพ ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ และประเทศชาติ การวิจัยแบบบรรยายเชิงทำนายครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 130 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เก็บข้อมูลระหว่างเดือน มีนาคม ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2560 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เจตคติต่อการใช้สารเสพติด สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน สัมพันธภาพกับครู การมองโลกในแง่ดี อัตมโนทัศน์ และพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค อยู่ระหว่าง .76 - .95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนของพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดเท่ากับ 3.77 (SD= .85) ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก ตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว อัตมโนทัศน์ สัมพันธภาพกับเพื่อน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (β= .249, .240, .196, .185, p< .01 ตามลำดับ) ตัวแปรทำนายทั้งสี่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดได้ร้อยละ 40.9 (R^2= .409, Adjust R^2= .390, F= 4.942, p< .05) ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า สัมพันธภาพในครอบครัว อัตมโนทัศน์ สัมพันธภาพกับเพื่อน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส พยาบาลโดยเฉพาะพยาบาลด้านสุขภาพจิตและจิตเวช ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริม ปัจจัยดังกล่าว เพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดในวัยรุ่นต่อไป

คำสำคัญ : พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด, นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส

---

*วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ ม. บูรพา
**นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ ม. บูรพา
***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Factors Influencing Drug Preventive Behaviors among Students of Opportunity Expansion Schools

Sorawich Laodarun M.N.S.*
Jinjutha Chaisena Dallas PhD***
Pornpat Hengudomsub PhD ***

Abstract

Drug addiction is a national problem and threat to quality of life of youths. It causes negative impacts to the drug users themselves, their families, society, economic, and nation. The purpose of this descriptive predictive study was to determine factors influencing drug preventive behaviors among students in opportunity expansion schools. The samples included 130 students of opportunity expansion schools. Data were collected from March to April 2017. Research instruments consisted of a demographic questionnaire, personal information record, attitude questionnaire, family relationship questionnaire, friend relationship questionnaire, teacher relationship questionnaire, optimism scale, self-concept questionnaire, drug preventive behaviors questionnaire. Cronbach' s alpha reliabilities ranged from .76 - .95 . Data were analyzed by using descriptive statistics, Pearson 's correlation coefficients, and Stepwise regression analysis.

The findings showed that the sample 's mean score of drug preventive behaviors was in high level (M= 3.77, SD = .85). The predictable variables included family relationships, self-concept, friend relationships, and GPA (β= .249, .240, .196 and .185, p< .01 respectively). These four significant factors accounted for 40.9% (of the variance in explanation of drug prevention behaviors (R^2= .409, Adjust R^2= .390, F= 4.94, p< .05).

These findings clearly indicated that self-concept, family relationships, friend relationships, and GPA have influenced on drug preventive behaviors. Nurses, especially mental health and psychiatric nurse, should concern about promoting these factors in order to prevent substance abuse in adolescents.

Keywords: drug preventive behaviors, students opportunity expansion schools

---

*Thesis of Master of Nursing Science Program in Mental Health and Psychiatric Nursing, Faculty of Nursing, Burapha University

** Student of Master of Nursing Science Program in Mental Health and Psychiatric Nursing, Faculty of Nursing, Burapha University

***Assistant Professor of Faculty of Nursing, Burapha University

บทนำ

ปัญหายาเสพติดในเยาวชนเป็นปัญหาระดับนานาชาติที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เนื่องจากเด็กและเยาวชนในวัยนี้ เป็นวัยที่เอื้อต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด ต้องการเรียนรู้ อยากลอง ต้องการเรียกร้องความสนใจ ต้องการค้นหา สร้างตัวตน สร้างการยอมรับ มีแรงผลักดันทางอารมณ์สูง กล้าเสี่ยง กล้าทำในสิ่งที่ท้าทาย รวมถึงการใช้สารเสพติดด้วย[1] จากการศึกษาสถานการณ์ยาเสพติดระดับนานาชาติ สถิติการใช้สารเสพติดในปี ค.ศ. 2016 ของสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ พบว่า มีประชากรประมาณ 243 ล้านคน หรือ ร้อยละ 5 ของประชากรโลก ที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี ใช้ยาเสพติดผิดกฎหมาย นอกจากนี้สถานการณ์ยาเสพติดในประเทศยุโรป เช่น อิตาลี และเนเธอร์แลนด์ พบว่า เด็กที่มีความเปราะบาง มีแหล่งสนับสนุนทางสังคมน้อย จะเริ่มต้นในการใช้สารเสพติดตอนอายุน้อยกว่าเด็กที่มีความพร้อม เมื่อเด็กลองใช้สารเสพติดชนิดหนึ่งตอนอายุน้อยก็จะเริ่มใช้สารเสพติดชนิดอื่นตามมาตอนอายุน้อยเช่นกัน[2] และจากการศึกษาที่ประเทศแอฟริกาใต้ พบว่า เด็กวัยรุ่นเริ่มใช้ยาเสพติดตอนอายุ 12 ปี และมักพบการใช้สารเสพติดเมื่อเด็กจบชั้นประถมศึกษา[2] ส่วนเด็กและเยาวชนไทย พบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดเช่นกัน จากสถิติจำนวนคดีของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศที่แสดงถึงแนวโน้มของคดีในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-พ.ศ. 2559 พบมากถึง 16,679 คดี 13,843 คดี และ 13,956 คดี ตามลำดับ และพบว่า ยาบ้าเป็นยาเสพติดที่เยาวชนใช้ในการกระทำความผิดมากที่สุดรองลงมาคือ กัญชา และกระท่อม นอกจากนี้จำนวนเด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติดและเข้ารับการบำบัดรักษาในปี พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2559 มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจาก 3,019 ราย และ 3,491 ราย ตามลำดับ โดยพบว่าช่วงอายุ 15-19 ปี เป็นกลุ่มที่เข้ารับการบำบัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.97 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 20-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.1[3] จากสถานการณ์การเสพยาเสพติดของวัยรุ่นเหล่านี้เป็นสัญญาณที่บ่งบอกว่ายาเสพติดได้เข้าแทรกซึมเข้าสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นในหลายด้านทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

ผลกระทบของยาเสพติดต่อตนเองพบว่าวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดสมองจะถูกทำลาย ทำให้ความตั้งใจและสมาธิในการเรียนจะลดลง ผลการเรียนลดลง ฝ่าฝืนกฎระเบียบ โดดเรียน ในด้านร่างกาย พบว่าสุขภาพร่างกายทรุดโทรมลง เหนื่อยอ่อนเพลีย เกียจคร้าน มีโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ[4-5] ทางด้านจิตใจ พบว่าวัยรุ่นจะมีอารมณ์แปรปรวนบ่อย หงุดหงิดง่าย ก้าวร้าว ผลกระทบของยาเสพติดต่อครอบครัว ทำให้ครอบครัวเดือดร้อนเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการดูแล เกิดการทะเลาะวิวาท ครอบครัวแตกแยก สูญเสียรายได้ ผลกระทบต่อสังคม ก่อให้เกิดอาชญากรรม ลักขโมย ขู่กรรโชกทรัพย์ ทำร้ายร่างกายคนอื่น นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้สารเสพติดก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ไม่เหมาะสม ขาดการป้องกันเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ทำให้ติดโรคทางเพศสัมพันธ์ที่เป็นปัญหาสุขภาพและทางสังคมตามมา ผลกระทบของยาเสพติดต่อประเทศชาติ ทำให้สูญเสียงบประมาณในการพัฒนาประเทศเพราะต้องใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลเพื่อมาแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งด้าน ป้องกัน ปราบปราม บำบัด ทำให้ประเทศชาติพัฒนาล่าช้า[4-5] นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้สารเสพติดของวัยรุ่นมีผลกระทบต่อความผาสุก (Well-being)[6] ทำให้เด็กเกิดความเปราะบาง จนนำไปสู่ปัญหาในกลุ่มเพื่อน พ่อแม่ และโรงเรียน จากผลกระทบดังกล่าว สังคมควรให้ความสำคัญต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดในวัยรุ่น โดยการสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อให้วัยรุ่นสามารถปกป้องตนเองไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด พบว่า พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด มีสาเหตุปัจจัยจากหลายประการ ไม่เพียงแต่เกิดจากปัจจัยภายในตัวบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยสิ่งแวดล้อมด้วย สำหรับปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ เจตคติต่อการใช้สารเสพติด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมองโลกในแง่ดี อัตมโนทัศน์ จากการศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด พบว่า เจตคติต่อยาเสพติดมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด[7-10] ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี จะมีความรู้ ความเข้าใจถึงโทษภัยยาเสพติดมากกว่าเด็กนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการเสพสารเสพติดจะยับยั้งชั่งใจได้มากกว่า จึงส่งผลให้มีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดได้สูงกว่า[9,11] ด้านการมองโลกในแง่ดี พบว่า ผู้ใช้สารเสพติดที่มีการมองโลกในแง่ดีสูงจะมีสมรรถนะในตนที่สามารถหยุดการใช้สารเสพติดได้[12]

นอกจากนี้ยังพบว่า การมองโลกในแง่ดีเป็นปัจจัยปกป้อง (Protective factors) ที่ทำให้บุคคลลดความถี่ของการใช้แอลกอฮอล์ และการดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนัก[12] ด้านอัตมโนทัศน์ พบว่า อัตมโนทัศน์นั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อความตั้งใจในการเลิกใช้สารเสพติด ของผู้ติดยาเสพติด และส่งผลทางบวกต่อทักษะชีวิต[13] สำหรับปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด[7] และสัมพันธภาพในครอบครัว ทำให้วัยรุ่นของประเทศมาเลเซีย ไม่ไปใช้ยาเสพติด[14] นอกจากนี้ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนมีการศึกษา พบว่า การคบเพื่อน มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด[9] สัมพันธภาพกับครู พบว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูอาจารย์ จัดเป็นปัจจัยปกป้องสำคัญในการป้องกันการใช้สารเสพติด[15]

อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอำเภอที่มีพื้นที่บางส่วนติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา มีแนวเทือกเขาพนมดงรักกันพรมแดนระยะทางยาวประมาณ 7 กิโลเมตร มีการเคลื่อนย้ายของประชากรเข้ามาในประเทศไทย จากการศึกษาข้อมูลของพื้นที่ พบว่ามีการบุกกวาดล้างยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจอุบลราชธานี ที่ดำเนินการระดมกวาดล้าง พร้อมทั้งปิดล้อมตรวจค้นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกพื้นที่ 25 อำเภอ 36 สถานีตำรวจ โดยเฉพาะในช่วงปิดภาคเรียน โดยจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนประเภทยาบ้า กัญชา ใบกระท่อม และสาระเหย รวมทั้งสิ้น 120 คดี ผู้ต้องหา 122 คน ยึดของกลางเป็นยาบ้าได้ 1,744 เม็ด ยึดของกลางเป็นกัญชาแห้งได้ 14 กรัม อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน นอกจากนี้ยังสามารถติดตามยึดทรัพย์ได้ทรัพย์อีกกว่า 500,000 บาท[3] อาจกล่าวได้ว่า อำเภอน้ำขุ่นมีพื้นที่บางส่วนติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านของยาเสพติด ถึงแม้หน่วยงานทั้งทางด้านสาธารณสุขและทางด้านศึกษา จะมีนโยบาย แผนงาน ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ในด้านการป้องกันการใช้สารเสพติดในสถานศึกษามาตลอด เช่น โครงการ To Be Number One โครงการโรงเรียนสีขาวปลอดยาเสพติด และได้ถ่ายทอดลงสู่พื้นที่ เพื่อจัดกิจกรรมเข้าถึงโรงเรียนในเขตพื้นที่ แต่จำนวนผู้ใช้สารเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี[3] ดังนั้น การศึกษาถึงพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดจึงเป็นสิ่งที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่แสดงถึงปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมนี้

สำหรับการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดของนักเรียนที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียนในเขตพื้นที่เมืองหรือศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่มีการจัดการเรียนที่พร้อมทุกด้าน[7,9-10,16] แต่ยังพบไม่มากในการศึกษาในนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ให้กับนักเรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ขยายโอกาสให้กับนักเรียนส่วนใหญ่ที่มี พ่อแม่ ฐานะยากจน จึงไม่สามารถดูแลบุตรหลาน ได้เต็มที่ รวมถึงการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาที่ดูแล เฝ้าระวังเด็กในกลุ่มนี้ด้วย อาจส่งผลให้เด็กเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด และยังพบอีกว่าการศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารเสพติด (Risk factors) แต่พบการศึกษาตัวแปรปัจจัยปกป้อง (Protective factors) น้อย ซึ่งตัวแปรนี้มีความสำคัญที่สามารถนำมาพัฒนาในตัววัยรุ่นได้ ปัจจัยภายในเหล่านี้เช่น การมองโลกในแง่ดี อัตมโนทัศน์ การศึกษานี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ในการดำเนินแก้ปัญหาและกำหนดแนวทางในการสร้างกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ช่วยลดปัญหาการติดสารเสพติด และปัญหาทางสุขภาพทั้งทางกายและทางใจตามมา เพื่อให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีและจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศต่อไป

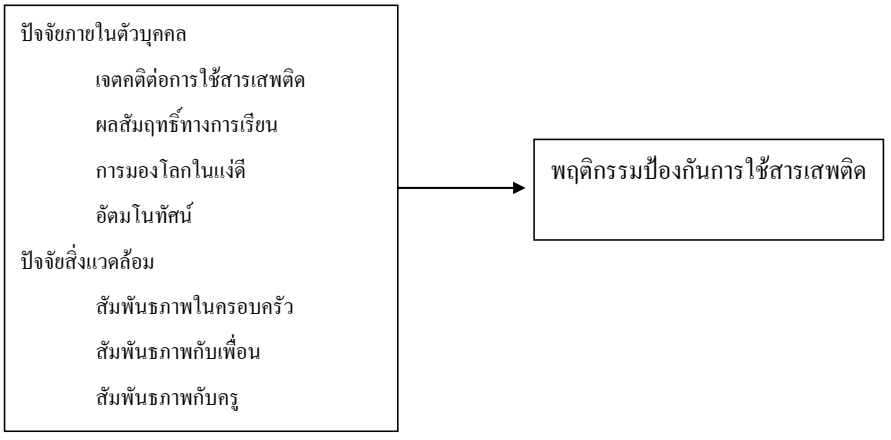
วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด และปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การทบทวนวรรณกรรมร่วมกับกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาเชิงสังคม (Socialecological framework)[17] ซึ่งกล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลนั้นมิได้เกิดขึ้นจากอิทธิพลภายในเท่านั้น แต่ยังได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นการเกิดพฤติกรรมของบุคคล จึงเกิดจากทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่ง

มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนเป็นระบบชั้น แต่ในการศึกษานี้ผู้วิจัยเลือกใช้ระบบเล็ก(Microsystem) ซึ่งระบบนี้ความสัมพันธ์ระดับแรกประกอบด้วยตัวของบุคคล ได้แก่ ปัจจัยทางด้านชีวภาพ การเรียนรู้ อารมณ์ ความเชื่อและทัศนคติของบุคคล ซึ่งจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใกล้ๆ ตัวอยู่ตลอดเวลาซึ่งส่งผลกระทบและมีอิทธิพลต่อโครงสร้างภายในระบบ ระบบนี้ประกอบไปด้วย ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน พฤติกรรม ความสัมพันธ์ในระบบนี้จะมีอิทธิพลมากที่สุดต่อพฤติกรรมของเด็ก เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด จะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัววัยรุ่น โดยจัดกลุ่มตัวแปรที่ศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้สารเสพติด การมองโลกในแง่ดี และ อัตมโนทัศน์ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สัมพันธภาพกับเพื่อน สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับครู แสดงได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบบรรยายเชิงทำนาย (Descriptive predictive research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป้าหมาย ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2559 ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเขต 5 จังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี มีอายุตั้งแต่ 13-16 ปี สามารถอ่านเขียน และสื่อสารภาษาไทยได้ชัดเจน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 130 คน ซึ่งผู้วิจัยได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของ Tabachnick and Fidell ดังนี้ $n \geq 50+8M$ โดย M คือจำนวนตัวแปรต้นที่ศึกษา 7 ตัวแปร แทนค่าในสูตรได้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 116 คน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 20 เพื่อทดแทนกรณีที่แบบสอบถามไม่สมบูรณ์ จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 130 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือระดับมัธยมศึกษาปีที่1-3 จึงใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1. สุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาต้น ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 5 อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมด 8 แห่ง โดยจับฉลากรายชื่อโรงเรียนมา 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนชำสะกวยน้อย โรงเรียนบ้านขี้เหล็ก โรงเรียนโนนยาง และโรงเรียนศิษย์เก่าวังวัฒนา 2. กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนต่อประชากรของแต่ละชั้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในแต่ละชั้นปีมีเพียงห้องเรียนเดียว ซึ่งนักเรียนแต่ละชั้นปี มีความแตกต่างกันในเรื่องของ อายุ วุฒิภาวะ และประสบการณ์ เพื่อให้ได้การเก็บข้อมูลที่เป็นตัวแทนและกระจายในแต่ละชั้นปี จึงเลือกมาทั้ง 3 ชั้นเรียน 3. สุ่มกลุ่ม

ตัวอย่างในแต่ละชั้นโดยการสุ่มแบบง่าย คือ การจับฉลากแบบไม่คืนที่ตามเลขประจำตัวนักเรียน จากนักเรียนในแต่ละห้องทั้ง 4 โรงเรียน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องการ จำนวน 130 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 8 ส่วน รวมทั้งสิ้น 129 ข้อ ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับชั้นที่ศึกษา เกรดเฉลี่ย ลำดับที่เกิด จำนวนพี่น้อง อาชีพผู้ปกครอง และรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 7 ข้อ

2. แบบสอบถามเจตคติต่อการใช้สารเสพติด เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึก ความเชื่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เกี่ยวกับการใช้สารเสพติด ของ รอซิดี ศรีรัตน์[18] จำนวน 17 ข้อ คำถาม เป็นแบบมาตรประมาณค่า ตั้งแต่ 1-5 โดย 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด จนถึง 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

3. แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพัน ใกล้ชิดที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กับบุคคลภายในครอบครัว ของ พรภัค พานพิศ[7] จำนวน 14 ข้อคำถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า ตั้งแต่ 1- 5 โดย 5 หมายถึง บ่อยที่สุด จนถึง 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย

4. แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ สนิทสนม การช่วยเหลือกันให้คำปรึกษากันในกลุ่มเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ของธิดา ฐิติพานิชยางกูร[19] จำนวน 15 ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วน ตั้งแต่1- 5 ระดับ โดย 5 หมายถึง จริงมากที่สุด จนถึง 1 หมายถึงไม่จริงมากที่สุด

5. แบบสอบถามสัมพันธภาพกับครู เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับ การรับฟัง การให้คำปรึกษา ความเอาใจใส่ระหว่างครูกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ของ ธิดา ฐิติพานิชยางกูร[19] จำนวน 15 ข้อคำถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า ตั้งแต่ 1- 5 ระดับโดย 5 หมายถึง จริงมากที่สุด จนถึง 1 หมายถึง ไม่จริงมากที่สุด

6. แบบวัดการมองโลกในแง่ดี (The Life Orientation Test หรือ LOT-R) เป็นแบบวัดความหวังกับเหตุการณ์ในอนาคตที่จะเกิดขึ้นกับตนเองในทางที่ดีของ สุมาลินี มธุรพจน์พงศ์[20] จำนวน 16 ข้อ คำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าตั้งแต่ 1-4 โดย 4 หมายถึง ตรงกับความรู้สึกจนถึง 1 หมายถึง ไม่ตรงกับความรู้สึก

7. แบบสอบถามอัตมโนทัศน์ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก การรับรู้ถึงคุณค่า ที่มีต่อตนเอง ของ วราภรณ์ อะทะวงษา[21] จำนวน 15 ข้อคำถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตั้งแต่ 1-5 ระดับ โดย 5 หมายถึง จริงที่สุด จนถึง 1 หมายถึง ไม่จริงเลย

8. แบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการกระทำหรือการปฏิบัติของนักเรียนที่จะไปป้องกันตนเองไม่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด เช่น ด้านการเลือกคบเพื่อน ครอบครัว สถานศึกษา และการดูแลควบคุมตนเอง ของ เจริญ แฉกพิมาย และปนัดดา ศรีธนสาร[16] จำนวน 30 ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตั้งแต่ 1-5 โดย 5 หมายถึง มากที่สุด จนถึง 1 หมายถึง ไม่มีพฤติกรรมป้องกันเลย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามดังกล่าวมาศึกษาโดยไม่มีการดัดแปลงเนื้อหาใดๆ จึงไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และได้นำแบบสอบถามสอบเจตคติต่อการใช้สารเสพติด สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน สัมพันธภาพกับครู การมองโลกในแง่ดี อัตมโนทัศน์ และพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด นำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย และวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .76; .82; .88; .85; .76; .77 และ .95 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา รหัส 04-01-2560 เนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนอายุต่ำว่า 18 ปี ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตจากผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัวเองและชี้แจงวัตถุประสงค์ และรายละเอียดให้กลุ่มตัวอย่างทราบ และให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเองด้วยความสมัครใจ การเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้จะไม่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัยได้ตลอดระยะเวลาของการวิจัยโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้วิจัยทราบล่วงหน้า แบบสอบถามจะไม่มีการระบุชื่อ-สกุลแต่ใช้รหัสตัวเลขแทน ข้อมูลทั้งหมดจะเก็บไว้เป็น

ความลับ โดยผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ผลการวิจัยจะนำเสนอเชิงวิชาการในภาพรวม ข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายหลังจากที่ผลการวิจัยเผยแพร่เรียบร้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2560 โดยเชิญกลุ่มตัวอย่างไปในห้องเรียนที่จัดเตรียมไว้โดยคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว ชี้แจงรายละเอียดของงานวิจัย ขอความร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ใช้เวลาประมาณ 60 นาที ผู้วิจัยอยู่ในกลุ่มตัวอย่างตลอดเวลาเพื่อเปิดโอกาสให้ซักถามเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ด้วยสถิติพรรณนา หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียรสัน (Pearson 's Correlation Coefficient) วิเคราะห์ปัจจัยทำนายโดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน เพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 52.3, 47.7 ตามลำดับ) มีอายุเฉลี่ย 13.99 ปี (SD=.94) ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวนใกล้เคียงกัน (40.0, 33.8 และ 26.2 ตามลำดับ)ได้เกรดเฉลี่ย 2.92 (SD=.51) รายได้ที่ได้รับเฉลี่ยต่อเดือน 854.92 บาท (SD= 489.94) บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอาศัยอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ73.8) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดา (ร้อยละ 67.7) อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครองทำการเกษตรกรรม (ร้อยละ 60.0) มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 2-3 คน (ร้อยละ 80) เป็นบุตรลำดับที่ 1 และ 2 (ร้อยละ 36.9, 36.1 ตามลำดับ)

2. พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (M= 3.77, SD = .85)

3. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Step-wise multiple regression analysis) เพื่อหาปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรทำนายมีระดับการวัดเป็นช่วงมาตรา (Interval scale) มีการแจกแจงปกติเป็นอิสระต่อกันมีคุณสมบัติเป็น Homoscedasticity ไม่มี Autocorrelation (ค่า Durbin-Watson = 1.67) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายทั้งหมด ไม่มีคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันเองสูงเกิน .85 (ไม่มี Multicollinearity) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดกับตัวแปรที่ศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (n= 130)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8
เจตคติต่อการใช้สารเสพติด	1.00							
สัมพันธภาพในครอบครัว	-.040	1.00						
สัมพันธภาพกับเพื่อน	-.173*	.468**	1.00					
สัมพันธภาพกับครู	-.186*	.326**	.119	1.00				
การมองโลกในแง่ดี	-.344**	.337**	.357**	.492**	1.00			
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	-.326**	.135	.254**	.104	.201*	1.00		
อัตมโนทัศน์	-.166	.517**	.587**	.437**	.648**	.255**	1.00	
พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด	-.250*	.490**	.501**	.305**	.401**	.330**	.531**	1.00

*= p < .05, **=p < .001

4. ปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว (β= .249) อัตมโนทัศน์ (β= .240) สัมพันธภาพกับเพื่อน (β= .196) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (β= .185) โดยสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดได้ร้อยละ 40.9 (R^2= .409, Adjust R^2= .390, F= 4.942, p< .05) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยทำนายของภาวะสุขภาพจิตด้วยสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (n=130)

ตัวแปร	B	SE	β	t	p
สัมพันธภาพในครอบครัว	.804	.267	.249	3.011	.003
อัตมโนทัศน์	.874	.332	.240	2.634	.010
สัมพันธภาพกับเพื่อน	.542	.244	.196	2.223	.028
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	9.305	3.611	.185	2.577	.011
Constant	-29.372	15.786		-1.86	.065

R^2 = .409, Adjust R^2 = .390, F= 4.942, p < .05

ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอย ในรูปสมการคะแนนดิบ ได้ดังนี้ พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด = -29.372 + 0.804 (สัมพันธภาพในครอบครัว) + 0.874 (อัตมโนทัศน์) + 0.542 (สัมพันธภาพกับเพื่อน) + 9.305 (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน)

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาสามารถอธิปรายได้ดังนี้ พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก (*M* = 3.77, *SD*= .85) แสดงว่านักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภร ชินะเกตุ[9] พบว่า พฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี อยู่ระดับมาก และการศึกษาในนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ[7] และในนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ[16] พบว่า มีพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว [8] ก็มีพฤติกรรมการป้องกันการใช้สารเสพติดอยู่ในระดับมากเช่นกัน อธิบายได้ว่า จากการดำเนินงานของหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เล็งเห็นความสำคัญของนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ได้จัดให้มีกิจกรรมหลายอย่าง เพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด เช่น โครงการ To Be Number One โรงเรียนสีขาว กีฬาต้านยาเสพติด การแข่งทักษะ ตลอดจนการเรียนรู้ในบทเรียน จึงทำให้นักเรียนมีการตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติด และเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตน เพื่อไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด ได้แก่ การไม่อยากลองใช้สารเสพติด การเลือกคบเพื่อน การกลัวถึงโทษภัยสารเสพติด จึงพยายามอยู่ห่างไกลจากสารเสพติด นอกจากนี้ จากนโยบายมีการกวดขัน ปราบปราม ค้นหาผู้ที่ใช้สารเสพติด เพื่อให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดในกลุ่มของเยาวชน [3] ทำให้เยาวชนเกิดความกลัวในการใช้สารเสพติด เพราะอาจถูกดำเนินคดีและเข้าสู่กระบวนการรักษา จากนโยบายในระดับต่าง ๆดังกล่าวข้างต้น อาจส่งผลให้นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส มีพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในระดับมาก

ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว อัตมโนทัศน์ สัมพันธภาพกับเพื่อน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดได้ร้อยละ 40.9 อภิปรายได้ดังนี้

สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นความผูกพัน ความใกล้ชิดคุ้นเคยกัน มีความห่วงใย รักใคร่ปรองดองกันระหว่างบุคคลในครอบครัว สมาชิกในครอบครัว และเครือญาติ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยร่วมอยู่ในครัวเรือนเดียวกันโดยใช้เวลาในการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ร่วมกัน มีการสนทนาพูดคุย

ปรึกษาหารือกัน มีการแสดงออกซึ่งความรัก เอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา และใจ และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม จนเกิดเป็นความรัก ความอบอุ่นขึ้นในครอบครัว เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับวัยรุ่น รวมถึงปัญหายาเสพติด วัยรุ่นมีแนวโน้มจะมาปรึกษาสมาชิกในครอบครัว หาทางออกร่วมกัน การมีสัมพันธภาพในครอบครัว จึงเป็นเกราะป้องกันการใช้สารเสพติดด้วย จนเกิดเป็นพฤติกรรมป้องกันตนเองจากการใช้สารเสพติด จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนสัมพันธภาพในครอบครัวในภาพรวมเฉลี่ย 3.57 (*SD*= .57) จัดว่ามีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดาร้อยละ 67.7 และ บิดามารดาอยู่ร่วมกันร้อยละ 73.8 ซึ่งสะท้อนว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่ค่อนข้างพร้อมสัมพันธภาพในครอบครัว เป็นสิ่งส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ที่ดีต่อตนเอง มีความรู้สึกอบอุ่น มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตและเป้าหมายในอนาคต สัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีจึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนสำคัญ เป็นเกราะป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมเสี่ยง[1] ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาเชิงสังคม[17] กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมของบุคคลนั้นเกิดจากอิทธิพลภายในและอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวของบุคคลด้วย สอดคล้องกับการศึกษาที่ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันปัญหายาเสพในนักศึกษาการศึกษานอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ[7] และ สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยปกป้อง ที่ทำให้วัยรุ่นในประเทศมาเลเซีย ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด[15] นอกจากนี้ยัง พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีสามารถลดความเสี่ยงในการใช้สารเสพติดในชาวพื้นเมืองเม็กซิกันและวัยรุ่นผิวขาวได้[22] และสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวทำให้การใช้สารเสพติดลดลงในกลุ่มวัยรุ่นอเมริกัน[23] อัตมโนทัศน์ จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนอัตมโนทัศน์เฉลี่ยค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากอัตมโนทัศน์ เป็นประสบการณ์เฉพาะตนของบุคคลหนึ่งบุคคลใดผสมปะปนเข้าเป็นตัวตน ของบุคคลนั้น เป็นการรับรู้ถึงบุคลิกลักษณะ ความสามารถ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านที่ดี และไม่ดี ที่บุคคลนั้นๆ มีต่อตนเอง จะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกของบุคคล คนที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวก จะทำให้ประสบความสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของสังคม ใช้กลไกการป้องกันตนเองน้อย สามารถปรับตัวได้ดี และจะมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น รวมถึงมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองมากกว่าบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ทางลบ โดยอัตมโนทัศน์นั้น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามวุฒิภาวะและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น อัตมโนทัศน์ที่ดีต่อตนเองของวัยรุ่นนั้น จะส่งผลต่อการวางแผนเป้าหมายของชีวิต และการเห็นคุณค่าชีวิตของตนเอง เป็นเสมือนเกราะป้องกันให้มีวิจารณญาณในการใช้ชีวิต เพื่อไม่ให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆหรือสิ่งที่จะทำให้อัตมโนทัศน์ของตนเองด้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาเชิงสังคม[17] กล่าวว่า อิทธิพลภายในของบุคคล เช่น ความเชื่อ ทัศนคติ มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล สอดคล้องกับผลการศึกษาข้างเคียงของ ศศิวิมล เกลียวทอง[13] ซึ่งทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า อัตมโนทัศน์ ส่งผลทางบวกต่อทักษะชีวิต รวมถึงพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01สัมพันธภาพกับเพื่อน จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนสัมพันธภาพกับเพื่อนเฉลี่ยค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นอย่างมากก็คือเพื่อน การมีสัมพันธภาพกับเพื่อน เป็นการรับรู้ความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเพื่อนและชักชวนกันไปทำกิจกรรมที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่คบหาและให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าครอบครัว ทำให้มีโอกาสเข้าหายาเสพติดได้ง่ายหากคบเพื่อนไม่ดี หากมีสัมพันธภาพกันกับเพื่อนที่ดี ก็จะชักชวนกันใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศุภร ชินะเกตุ[9] พบว่า การคบเพื่อน มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดในนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดสูงด้วย จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยในภาพรวมเฉลี่ย 2.92 (*SD*= .51) จัดว่าเป็นผลการเรียนที่ดี ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นตัวชี้วัดถึง สติปัญญา ความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของบุคคลนั้น ตลอดจนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล อธิบายได้ว่า การที่นักเรียนมีผลการสัมฤทธิ์ทางเรียนที่ดีย่อมส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ถึงอันตรายและผลเสียของ

สารเสพติด แล้วหาวิธีการป้องกันตนเองไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดเหล่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาเชิงสังคม[17] ซึ่งกล่าวถึง อิทธิพลภายในตัวบุคคล (ความสามารถในการเรียน) มีผลต่อพฤติกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภร ชินะเกตุ[9] พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีจะมีความรู้ ความเข้าใจถึงโทษภัยยาเสพติดมากกว่าเด็กนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการเสพสารเสพติดจะยับยั้งชั่งใจได้มากกว่า และการศึกษาของ อมรรัตน์ พรสมบูรณ์ศิริ และคณะ[11] พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ขยายโอกาส) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ที่มีผลการเรียนดี จะมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. พยาบาลและบุคลากรด้านสุขภาพ สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว อัตมโนทัศน์ สัมพันธภาพกับเพื่อน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยที่พบว่าสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรม การเรียนการสอน หรือโครงการ ต่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว การเพิ่มอัตมโนทัศน์ในตนเอง การสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ให้เท่าทันยาเสพติด เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด

2. พยาบาลที่ปฏิบัติงานในชุมชน ควรนำผลการวิจัยที่ได้นำเสนอต่อหน่วยงาน เพื่อกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับการดูแลและพัฒนาวัยรุ่นในชุมชน และหาแนวทางร่วมกันเพื่อนำมาดำเนินการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในวัยรุ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมปัจจัยปกป้องต่างๆ โดยร่วมมือกันทุกภาคส่วน ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

3. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยปกป้อง (Protective factor) อื่นๆที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด เช่น เพศ การบริโภคสื่อ ทักษะชีวิต การสนับสนุนทางสังคม ทักษะการปฏิเสธ เป็นต้น เพื่อให้ครอบคลุมปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียนขยายโอกาส รวมทั้งมีการศึกษาให้ครอบคลุมในนักเรียนทุกกลุ่มอายุ ทุกพื้นที่ที่ บริบทแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งอาจมีปัจจัยที่แตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้

4. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงความคิดและมุมมองของนักเรียนในเรื่องพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว อัตมโนทัศน์ สัมพันธภาพกับเพื่อน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะทำให้ได้ประเด็นของปัญหาชัดเจนขึ้น เพื่อนำไปสร้างแนวทางการสร้างโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการใช้สารเสพติด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา และกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่เข้าร่วมการวิจัยทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์

References

1. Arnett JJ. Adolescence and emerging adulthood: A cultural approach (4th ed.) Boston: Prentice-Hall; 2010.
2. United Nations Office on Drug and Crime [UNODC]. World drug report 2016. New York: United Nation.
3. Thanyarak institute . Annual statistics for the year 2016. [database on the Internet]. 2016. [cited 2016 October 27]. Available from. http://www.thanyarak.go.th/
4. Siricharoen D. Children and influence of family. Law journal Thaksin University 2012; 2(3): 51-54.
5. Anantasan D. Government Teacher's Opinions towards Anti-Drug Policy based on Sufficiency Economy: A Case study of Petpitayakom School in Phetchabun Province. [Thesis]. Phetchabun: Phetchabun Rajabhat University; 2012
6. Van Schallkwyk I , Wissing MP. Psychosocial well-being in group of South African adolescents, Journal of Psychology in African 2010; 20(1): 53-60.
7. Parnpis P. Factors affecting preventive behaviors against drugs of non-formal education students in Prapradaeng District Samutprakarn Province. [Thesis]. Bankok: Dhonburi Rajabhat University; 2009.

8. Danprachum P. Factors Impacting Drug Self-Protection Behaviors of Secondary School Students in Wang Sombun School Sakaeo Province. [Thesis]. Chonburi: Burapha University; 2013
9. Chinakate S. Factors Affection to Preventive Behavior on Drug among The Vocational Certificate Students in Colleges under The Provincial Vocational Education of Ratchaburi.[Thesis]. Bankok: Silpakorn University; 2010
10. Suwanpanis S. Health Behavior in prevention of Drug Addiction of The Students in The Institute of Physical Education Southern Campus.Thai Journal Impact Factors 2010; 2(2): 67-77.
11. Pornsomboonsiri A, Monklum P, Krongrawa R. Parental raising and psychological characteristics related to self-defensive behavior from drugs of high school students in school under Jurisdiction of Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1.Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bankok 2013; 29(2): 1-9.
12. Rawana JS, Ames ME. Protective predictors of alcohol use trajectories among Canadian aboriginal youth. Journal of Youth and Adolescence 2012; 41(2): 229-243
13. Kliawthong S.Some Factors Affecting to Life Skills of Mathayomsuksa V student in the Secondary Education Service Office Area II. [Thesis]. Bangkok: Srinakharinwirot University; 2014
14. Mohd MR, Kliewer W. Risk and protective factors for recreational and hard drug use among Malaysian adolescents and young adults. Department of Psychology 2015; 25: 149-156
15. Bester S , Du Plessis A. Exploring a secondary school eduator's experiences of school violence: a case study. South African Journal of Education 2010; 30(2): 203-229. [database on the Internet]. 2016. [cited 2016 June 8]. Available from: http://www.sajournalofeducation.co.za/index.php/saje/article/view/340/198.
16. Chagphimai C, Sritanasal P. Self-Defense Behaviors from Drugs of Students at King Mongkut's University of Technology North Bangkok. Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok 2014; 5(1): 1-9.
17. Bronfenbrenner U. The bioecological theory of human development. International encyclopedia of education; 2005. [database on the Internet]. 2016. [cited 2016 October 27]. Available from: https://www.uncg.edu/hdf/facultystaff/Tudge/Bronfenbrenner. pdf
18. Srirut R. The efficiency of drug addiction treatment by volunteer system and law inforcement system in Pattani drug dependence treatment center. Department of Medical Services. Ministry of Public; 2011.
19. Thitipanichayangkoon T.Some factors affecting emotional stability and adversity quotient of Matthayomsuksa 3 students in Bangkok educational service area 3. [Thesis]. Bankok: Srinakharinwirot University; 2007.
20. Maturapodpong S. Hope, Optipism, and Resilience as predictors of performance,Job satisfaction, work happiness, and organizational commitment. Veridian E-Journal, SU 2012; 5(3): 306-318.
21. Atawongsa W. Causal factors affecting the emotional quotient of mathayomsuksa 3 students under the Chiangrai of Educational Services area office I. [Thesis]. Chiangrai: Chiangrai Rajabhat University; 2011.
22. Kopak AM, Chen AC, Haas SA, Gillmose MR. The importance of family factor to protect against substance use related problem among Mexican heritage and White youth. Drug and alcohol dependence 2012; 124: 34 – 41.
23. Yu M, Stiffman A. R. Positive family relationships and religious affiliation as mediators between negative environment and illiciy drug symtoms in American Indian adolescents. Addictive Behaviors 2010; 35: 694 – 699.